

Solidariteit van onderaf

Ledeveartkerk Witte Donderdag, 13 april 2017

Ds. Sara Dondorp

1e Schriftlezing: Exodus 12: 1-11

2e Schriftlezing: Johannes 13:1-15

Overdenking

Gemeente van Jezus Christus,

Vóór het feest van Pasen, toen Jezus wist dat zijn uur gekomen was, stond Jezus op van de maaltijd.... een maaltijd, niet hét Pesachmaal. Wie hier dinsdagavond naar het Passieconcert is geweest en de Matteuspassion van Johann Valentin Meder heeft gehoord, raakt misschien in de war van die tijdsaanduiding. Bij Matteus begint het passieverhaal met een pesachviering. Johannes vertelt het verhaal helemaal anders. Chronologisch vallen beide versies niet met elkaar te rijmen. En toch vertellen ze beiden hetzelfde verhaal, elk op hun eigen manier.

Bij Johannes zijn tijdsaanduidingen meer theologie dan chronologie. Hij vertelt niet wat er van minuut tot minuut is gebeurd, maar hoe de dingen met elkaar samenhangen en wat hun betekenis is. Dit verhaal begint kort vóór Pesach. Je zou kunnen zeggen dat dit eerst moet gebeuren, voordat het Pesach worden kan. Jezus weet dat zijn uur gekomen was. Bij het bruiloftsmaal in Johannes 2 was zijn uur nog niet gekomen. Dat was het begin van zijn optreden als rabbi en leermeester. Daar, in Kana begon als het ware het werk van de Geest. Het water, dat klaar stond voor de gasten om zich te wassen, werd tot wijn, geestrijk vocht om feest te vieren. Nu, bij deze maaltijd vlak voor Pesach, is het uur wél gekomen. Het uur om over te gaan naar de wereldorde van de Vader. Johannes vertelt een overgangsverhaal. Jezus weet dat zijn uur gekomen is. In dat bewustzijn geeft hij zijn leerlingen nog een laatste les. Een les die vijf hoofdstukken lang duurt. Als een langgerekte tafelrede voor zijn geliefden. Een bemoediging, een hart onder de riem. Het benodigde om straks verder te kunnen gaan, straks, als hij zelf eenmaal is overgegaan tot de Vader. Die les begint met zijn liefde. Daar begint alles mee. Met de onbaatzuchtige liefde, solidariteit. Op dat moment zijn ze er nog allemaal bij. Ook Judas. Niet veel later deelt Jezus met Judas een stukje brood, waarop hij hem vraagt te vertrekken, om te doen wat hij moet doen. Dan schrijft Johannes: Het was nacht. Een nacht die duurt tot aan Paasmorgen. Een nacht die niet in uren te tellen is, maar over het donker gaat. De diepe duisternis van de weg die Jezus zal gaan. Geen chronologie maar theologie.

Vóór het feest van Pesach, bijeen met zijn dierbaren. Jezus is onder vrienden en laat aan hen zijn liefde zien. Maar die liefde, die solidariteit geldt uiteindelijk de wereld. Het gaat hier over solidariteit met heel de wereldorde. Grenzeloze solidariteit, tot aan het einde, tot aan de voleinding. Veelomvattender kan bijna niet: alle mensen, alle komende tijden. Daar zoekt de evangelist Johannes woorden voor en dat levert lange en lastige zinnen op. En het levert een chronologie op die naar ons idee niet klopt. Wat hier gebeurt klopt inderdaad niet naar menselijke gedachte. Een liefde, een solidariteit die de hele wereldorde kan omvatten tot het einde toe volgehouden, tot voorbij de dood. Dat is iets waar wij mensen niet bij kunnen. Dat gaat aan onze wereldorde voorbij, voorbij de

overgang naar de orde van de Vader, waarover Jezus spreekt. Hoe maak je dat voor mensen aanschouwelijk?

We beginnen opnieuw, voordat het al te ingewikkeld gaat worden. Johannes vertelt niet zozeer een gebeurtenis, maar een betekenis. Jezus zit met zijn dierbaren aan tafel. Hij weet: dit is het moment om de liefde zichtbaar te maken. Hij weet: God – die heet 'Ik ben' – is erbij betrokken. De maaltijd is afgelopen. Jezus staat op. Hij staat op en omgordt zich met een linnen doek. (Even denk ik aan een keukenschort. Of een handdoek. Jezus gebruikt die doek straks om voeten mee af te drogen. Hij doet een doek om die een slaaf om zou doen. Maar straks, in het lege graf, worden alleen de doeken gevonden...) Jezus staat dus op, giet water in het wasbekken. Het lijkt wel alsof hij met een doopplechtigheid gaat beginnen. Met dat water begint hij de voeten van de leerlingen te wassen. Dat is slavenwerk! En dan nog wel het allerlaagste slavenwerk dat er is. Wij kennen dit verhaal al zo lang dat we het ons niet meer realiseren, maar dit is op geen enkele manier leuk en aardig, wat Jezus hier doet is ronduit bijzonder vernederend. Hebreeuwse slaven hadden het recht dit werk te weigeren. Het was werk voor buitenlandse slaven, die blijkbaar nog een trapje lager stonden. Jezus laat zien wat liefde betekent, door het laagste slavenwerk te doen. Wat hij hier doet is iets dat menselijkerwijs gesproken niet kan. Niet binnen de sociale ordening die in zijn tijd gebruikelijk was. De leermeester wordt vernederd als slaaf. Dat is de wereldorde op zijn kop. Petrus heeft het er moeilijk mee. "Nee, dat nooit!" roept hij uit. Hier vertegenwoordigt Petrus de intuïtie van ons mensen. De vertrouwde wereldorde willen we het liefst zo laten. Ieder mens moet zijn plaats weten. Je hebt meesters en slaven. Een dusdanige vernedering van een leermeester is ongehoord. Wat hier gebeurt, doet voor de omstanders pijn aan de ziel. Als je zo denkt, zegt Jezus, heb je mij niet goed begrepen. Wat Jezus gaat doen is inderdaad menselijkerwijs gesproken onmogelijk. Het doet pijn aan de ziel. Het is zwart, akelig, verschrikkelijk. Wij, die kunnen genieten van passiemuziek van Bach of Meder, kunnen makkelijk vergeten hoe verschrikkelijk het verhaal is. Een pijnlijk verhaal dat alle denken over rechtvaardigheid tart.

En toch... Dit is de weg die Jezus gaat. Deze zware weg is onderdeel van de overgang naar de Vader. De wereldorde waar Jezus voor staat gaat over gelijkwaardigheid. Over de minste willen zijn, juist niet de eerste of beste willen zijn. Over radicale solidariteit voor en tussen mensen die zelf te maken hebben met ernstig lijden, voor en tussen mensen van alle rangen en standen.

Zo is immers Pesach begonnen. Slaven die uittrokken en bevrijde mensen werden. Ook dat verhaal begint met een maaltijd. Ook toen met solidariteit: zorg dat ieder deel kan nemen. Pesach is een feest van bevrijding, maar ook van gemeenschap.

Radicale solidariteit, ook en juist met mensen die er niet bij horen.. De liefde waar Jezus voor staat, gaat over alle grenzen heen. Om daar deel aan te kunnen hebben, moet je daarin mee kunnen gaan. Als ik je voeten niet mag wassen, kan je niet bij me horen, zegt Jezus. Zo lijkt deze voetwassing ook een beetje op een doop. Door de doop krijgen de leerlingen deel aan Jezus' liefde.

Jezus doet zijn dierbaren als het ware voor hoe zijn liefde werkt. Niet alleen maar om te laten zien hoezeer hij liefheeft, maar vooral ook als les: zo moeten jullie ook liefhebben. Als hij zijn slavendoek, zeg maar zijn schort, weer heeft afgedaan en is gaan zitten, gaat hij vertellen. Jullie noemen mij leermeester, dat is juist, want ik ben. Hier klinkt de naam

van de Vader: God die heet Ik ben. God die heet: Ik ben die ik ben, ik ga met jullie mee, ik ben betrokken. Jezus is dienaar en leermeester tegelijk, volgens Gods wereldorde. Zo is hij Gods zoon, deelgenoot van de God die heet 'Ik ben'. Niet met zichzelf bezig, maar betrokken op anderen. En zo maakt hij zijn leerlingen deelgenoot: jullie moeten doen zoals ik heb gedaan. Was elkaar de voeten, wees elkaar tot dienaar. Betoon elkaar de liefde en solidariteit die ik jullie heb voorgedaan. Wees zo dapper om ook eens de minste te willen zijn. Denk niet allereerst aan je eigen gelijk. Zie anderen met ogen van liefde, solidariteit en compassie. Pas als dát duidelijk is gemaakt, kan het passieverhaal beginnen. Wanneer Jezus tot de Vader zal zijn overgegaan, dan blijft de liefde. Dan blijft de compassie van Jezus, de barmhartigheid van de Vader, de liefde en de solidariteit van zijn dierbaren voor elkaar. De liefde en solidariteit waarvan ook wij deelgenoot mogen worden.

Amen